

OKUMA SÜRECİ

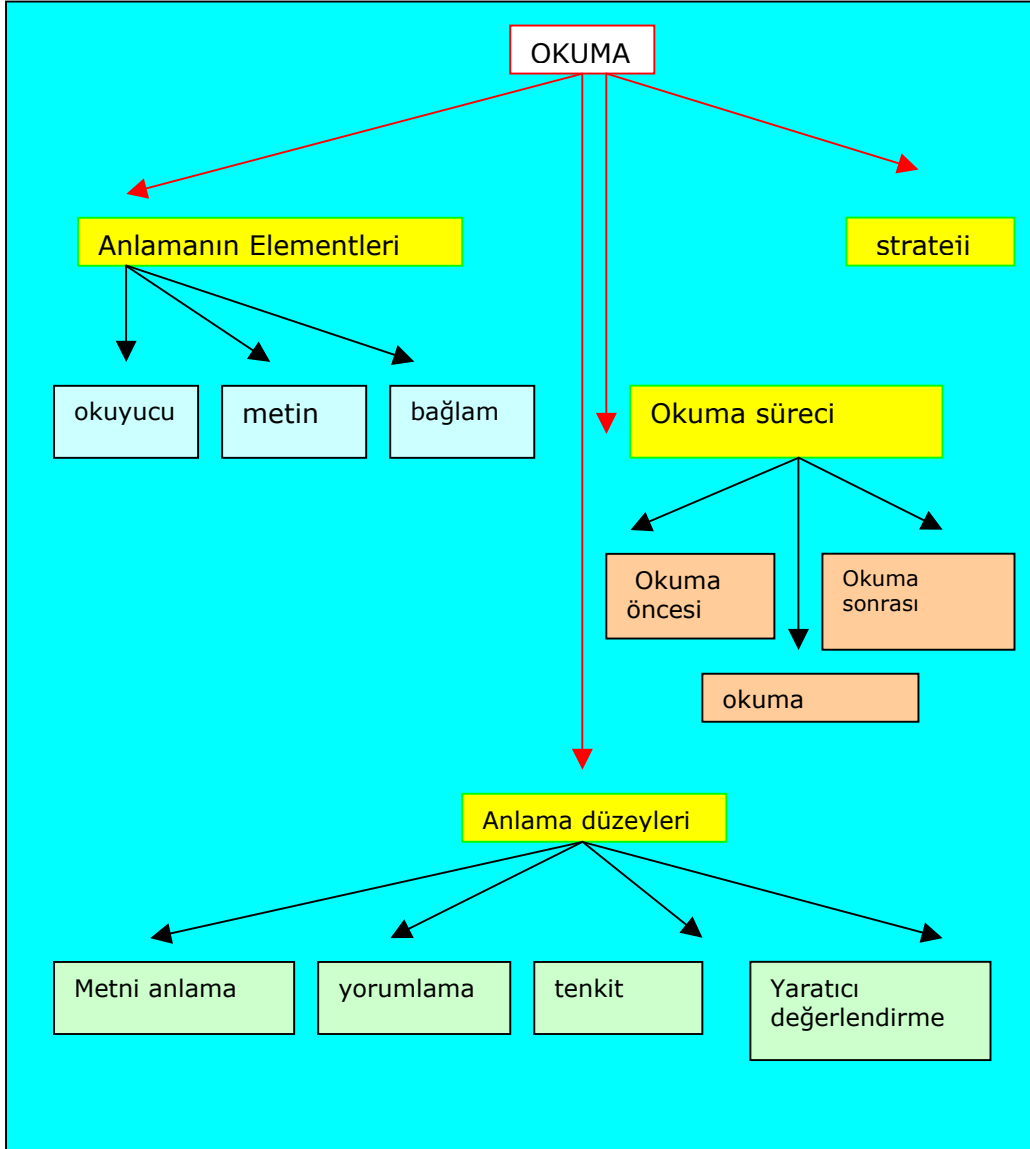
Rıza Filizok

Okumak, sanıldığı kadar kolay bir iş değildir. Aslında o, bir metnin anlamını yeniden inşa etme sürecidir. Yapılan araştırmalar göstermiştir ki bu süreç hakkında sağlam bir fikri olanlar, bir okuma strateji geliştirenler yaptıkları okumalardan daha zengin izlenimler edinebilmektedir.

Metnin anlamını yeniden inşa sürecinde okuyucu aktif olmak zorundadır. Anlamı tekrar inşa ederken, okuma sürecini bilmeli, bir okuma projesine sahip olmalı ve etkin bir şekilde onlardan yararlanmalıdır.

1) Okuma

1.1. Okumanın Öğeleri:

2.1 Okumada Anlamanın Elementleri:

Okuma modeli, üç öğeden oluşur: **Okuyucu**, **okuma metni** ve **okuma bağlamı**. Bu üç öğe arasında karşılıklı ilişkiler vardır ve bu ilişkiler anlamayı etkiler.

2.2 Okuyucu: Okuyucunun **dil** ve **dünya** ile ilgili önceden edindiği bilgiler, bir metni anlama derecesini tayin eder. Dilin **ses bilgisine**, **söz dizimi** bilgisine, **anlam bilimi** bilgisine ve **pragmatik** bilgisine sahip olanlar metni daha kolaylıkla ve daha doğru anlamaktadır. Dünya ile ilgili daha önceden edindiği bilgileri ise metinden öğrendiği yeni bilgileri kavramasına yardımcı olur, okuyucu yeni bilgilerle eski bilgileri arasında ilişki kurabildiği zaman metni daha kolay anlar.

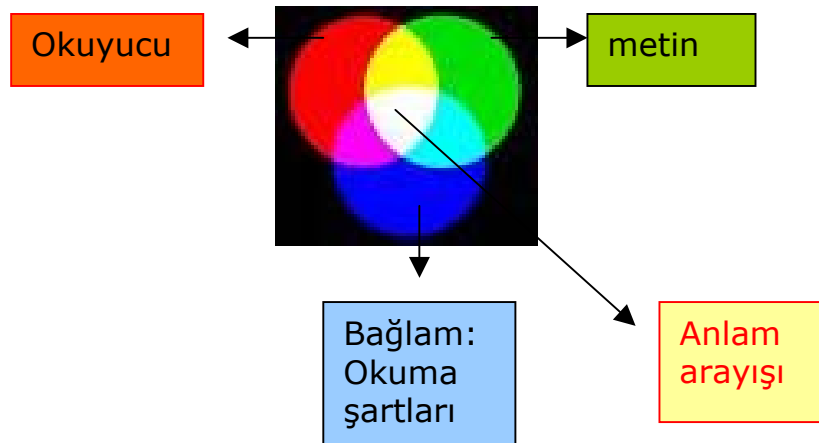
Okuyucunun yetişme tarzı, kültürü, ihtiyaçları, zevki bir metni anlamasına etki eder. Okuyucunun **duyguları**, metni anlamasında dil ve dünya ile ilgili bilgileri kadar önemli bir rol oynar. Ayrıca okuyucunun kendine güven duyması yahut güvensizliği metni anlamasını etkiler.

2.3 Metin: Bir metnin anlaşılmasında metni oluşturan öğelerin de rolü vardır: Yazarın niyeti, fikirlerin düzenlenmesi ve metnin içeriği okuyucunun görevini kolaylaştırabilir yahut zorlaştırabilir. Bir metnin anlaşılmasında bazen okuyucunun dikkatsizliğinden değil, yazarın düzensiz ve başarısız anlatımından kaynaklanır.

Ayrıca, metnin tipi, yazının türü, niteliği, metnin yapısı, konunun yeni yahut eski oluşu da metnin anlaşılmasını kolaylaştırabilir yahut zorlaştırabilir.

2.4 Bağlam: Burada bağlam özel bir anlamda kullanılmaktadır: Okuyucunun metni okurken içinde bulunduğu şartları ifade eder. Okuyucunun içinde bulunduğu psikolojik, sosyal ve fizik şartlar okuduğunu anlamasına doğrudan etki eden unsurlardır.

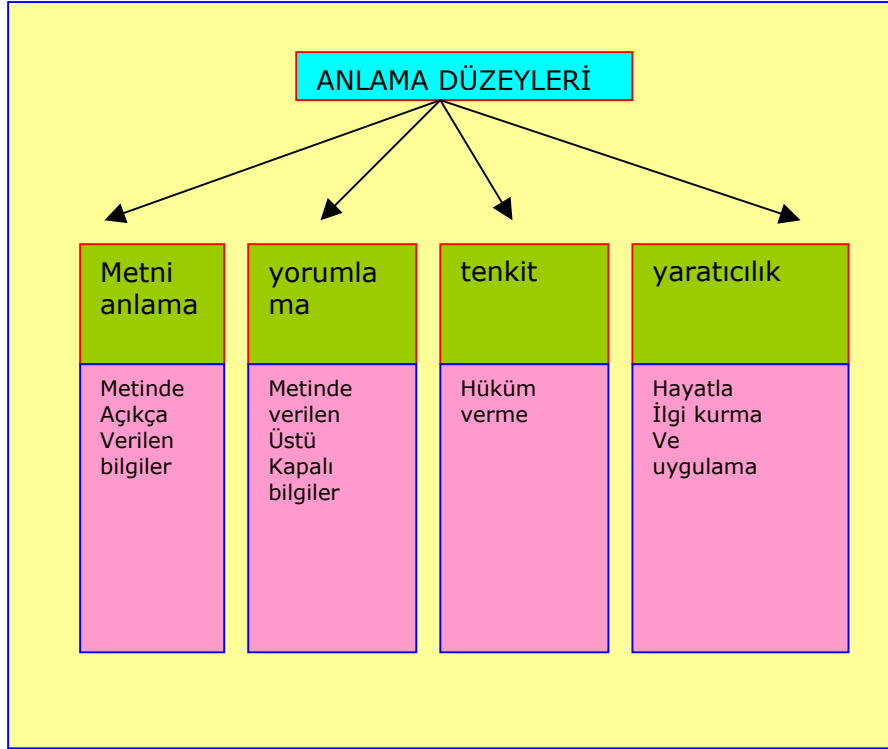
Meselâ, okuyucunun niyeti, konuya duyduğu ilgi, okumaya ayırdığı sürenin yeterli olup olmaması, çevrenin gürültülü yahut sakin olması anlamayı doğrudan etkileyen unsurlardır:

3. Okumada Anlama Düzeyleri:

Okumada dört anlama düzeyi vardır:

Metni anlama düzeyi, yorumlama düzeyi, tenkid düzeyi, yaratıcılık düzeyi:

Öğrenciler bir metni bu dört düzeyde ele alma alışkanlığını geliştirmek zorundadır. Bir metnin anlamını inşa etmek için bu basamakların tam olarak takip edilmesi zorunludur.

3.1 Metni anlama düzeyi : Bir metinde yazar tarafından açıkça verilen bilgilerin, fikirlerin anlaşılması düzeyidir.

3.2 Yorumlama düzeyi: Bir metinde üstü kapalı, dolaylı olarak verilen bilgi ve görüşlerin araştırılması düzeyidir. Okuyucu üstü kapalı ifade edilmiş bu fikirleri ve görüşleri **tümdengelim** yoluyla keşfeder. Bu durumda yapılan **yorumlar, okuyucunun fikirleri değildir**, metinde yazar tarafından dolaylı olarak, üstü kapalı olarak söylenenlerdir. Bu anlama düzeyinde metinde açıkça ifade edilmemiş fikirler ve bilgiler belirgin hale getirilir.

3.3 Tenkit düzeyi : Okuyucunun daha önce edindiği bilgilerin ışığında bir metni değerlendirmesidir. Okuyucu bu düzeyde metin hakkında bir hükme varır.

3.4 Yaratıcılık düzeyi: Okuyucunun anladıklarını, anladığı şeyden çıkardığı sonuçları kendi hayatında uygulayabilme aşamasıdır. Edindiği bilgileri başarıyla uygulayabilme düzeyidir.

4. Okuma Süreci

Okuma süreci, üç aşamalıdır: **Okuma öncesi, okuma, okuma sonrası.** Bu üç aşamada, **okuyucu** , **metin** ve **bağlam** arasında sürekli bir ilişki bulunduğu unutulmamalıdır.

4.1 Okuma öncesi: Okuyucunun okuma öncesinde zihnen okuyacağı konuya hazırlandığı andır. Bu anda ilk yapılacak şey, okumanın amacını açık seçik belirlemektir: **Hangi amaçla okuyacağım?**

Okuyucu okumaya başlamadan önce okuyacağı konuda daha önceden edindiği bilgileri hatırlamaya çalışmalı, onları zihninde canlandırmalıdır. Bu konuda neler bilmektedir?

Okuyucu ayrıca metinde bulabileceği bilgileri, fikirleri, biçim özelliklerini önceden tahmin etmeye çalışmalıdır. Metindeki başlıklar, resimler, şemalar metnin içeriğini keşfetmemize yardımcı olurlar.

4.2 Okuma: Bu, metnin okunması aşamasıdır. Bu aşamada okuyucu önceki tahminleriyle metindeki bilgiler arasındaki benzerlikleri ve farkları tespit etmelidir. Okurken elde ettiği bilgilerle ilgili sorular sormalı, yeni hipotezler geliştirmelidir. Metnin bölümleri arasındaki ilişkiyi kavramaya çalışmalıdır. Önemli fikirleri tespit etmelidir. Zihninde metinle ilgili tablolar oluşturmalıdır. Metindeki güçlükleri farketmeli, onları aşmak için stratejiler geliştirmelidir. Metnin bölümlerini özetlemelidir.

Daha sonraki aşamada da zihnindeki bazı sorulara cevap bulabilmek için tekrar tekrar metne dönmelidir.

4.3 Okuma sonrası: Bu, okuyup anladıklarını tespit etme ve onlar üzerinde düşünme aşamasıdır. Bu aşamada ilk sorulacak soru okumanın önceden belirlenen amacı sağlayıp sağlamadığıdır. Bu aşamada elde edilen yeni bilgiler analiz edilmeli ve düzenlenmeli, metnin tam bir özeti yapılmalıdır.

Yararlanılan kaynak:

http://www.sasked.gov.sk.ca/docs/francais/fransk/fran/inter/prg_etudes/p285.html#287

©ege-edebiyat.org